

Nr 540

Av herr **Eliasson** i Sundborn m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94, med förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (tidningsförordning).

I propositionen nr 94/1959 med förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (tidningsförordning) föreslås väsentliga höjningar av postverkets intäkter för tidsningsdistributionen. Efter förhandlingar mellan kommunikationsdepartementet och representanter för tidningarna har avgifterna avvägrats på sådant sätt, att för postverkets del täckningsprocenten i relation till de nuvarande merkostnaderna, som uppgår till 60 miljoner kronor, i runda tal ökar från 50 till 75 procent. Under åren 1960—1962 skulle för postabonnemang uttas 76 procent av merkostnaderna, medan för oadresserade och adresserade utgivarkorsband uttagningsprocenten skulle bli 71 respektive 67 procent för hela femårsperioden 1960—1964. Postverkets årliga resultat av driften beräknas därmed förbättras med drygt 15 miljoner kronor. Avgifterna för transporten av tidningarna föreslås uttas efter principen pris efter prestation. Den mot transporten svarande avgiftdelen graderas efter det genomsnittliga transportavståndet för tidningens postbefordrade upplaga: det är alltså här fråga om ett slags zontaxa.

I propositionen förutsättes därutöver att postverket efter utgången av femårsperioden 1 januari 1960—31 december 1964 skall erhålla full täckning för merkostnaderna för tidsningsrörelsen jämte — som det heter — skälig andel av de gemensamma kostnaderna för poströrelsen. Detta innebär att av tidningarna för postbefordran kommer att uttas ytterligare cirka 15 miljoner kronor, vartill kommer andelen i de gemensamma kostnaderna för poströrelsen. Storleken av denna andel låter sig för dagen icke anges. Departementschefen förutsätter att storleken av densamma kommer att bestämmas efter förhandlingar mellan de berörda myndigheterna och tidningarna.

För att postavgifterna i fortsättningen skall följa kostnadsutvecklingen föreslås i propositionen att postavgifterna indexregleras, varvid man under den första femårsperioden anknyter till konsumentprisindex.

De nuvarande postabonnemangen för tidningarna föreslås avskaffade under en övergångsperiod fram till år 1962. Tidsningsrörelsen skall vid bifall till detta förslag i princip baseras på utgivarkorsband, som kan vara antingen adresserade eller — när det gäller dagstidningar eller veckotidningar med mycket stora upplagor — även oadresserade. Organisationsändringen innebär bland annat att postverkets befattning med abonnemangsbokföring och inslagning av tidningar i princip överföres på tidningarna. I den mån

dessa övergår till adresserade utgivarkorsband kommer de även att överta adresseringsgöromålen från postverket.

De totala kostnaderna för tidningarna för denna övergång till egen distribution, de därmed förknippade anskaffningskostnaderna för adresseringsmaskiner, kostnaderna för egen abonnemangsbokföring, nyanställning av personal m. m. låter sig svårigen beräkna. Klart är dock att dessa kostnader tillsammans med de föreslagna väsentligt ökade postavgifterna kommer att i mycket hög grad öka de sammanlagda utgifterna för tidningsutgivningen. Dessa konsekvenser för tidningarna har starkt kommit till uttryck under förhandlingarna mellan kommunikationsdepartementet och Svenska tidningsutgivareföreningens styrelse. Den sistnämnda har accepterat uppgörelsen men därvid — enligt vad som framhålles i propositionen — understrukit att det från skilda håll inom föreningen uttalats att uppgörelsen för alla tidningar innebär allvarliga bekymmer och för många tidningar — icke minst lokalpressen — kommer att medföra utomordentligt besvärande följder.

Vid sin bedömning av den föreliggande frågan synes departementschefen ha betraktat avgiftsuttagningen från endast fiskaliska synpunkter. Han anför sålunda bland annat:

»Enligt min mening måste det vara en grundläggande regel, att postverkets rörelse — liksom övriga affärsverks — drivs efter principer, som är godtagbara från företagsekonomiska synpunkter. Det är med denna utgångspunkt klart, att såsom krav på postverkets rörelse måste i princip uppställas icke endast att kostnadstäckning uppnås för den totala rörelsen utan att varje rörelsegren bär de merkostnader den förorsakar. Om sistnämnda krav ej uppfylles, föreligger en oriktig inbördes prissättning på företagets tjänster och därigenom en felaktig belastning av vissa rörelsegrenar och dessas kunder.»

Departementschefen anser sig med hänsyn till vad han sålunda anfört ej heller kunna efterge kravet på att utöver merkostnaderna på längre sikt även viss andel av postverkets fasta kostnader skall täckas av tidningarna.

Rent allmänt torde inga invändningar kunna göras mot departementschefens uppfattning att statens affärsverk skall drivas efter principer som är godtagbara från företagsekonomiska synpunkter. Men när det gäller postverkets befattning med tidningsdistributionen rör man sig enligt vår mening på ett särpräglat plan, där speciell hänsyn måste tas och särskilda synpunkter bör anläggas.

Under det utredningsarbete, som utmynnade i betänkandet »Postverkets tidningsrörelse: Organisation och ekonomi» av den 10 november 1958, gjordes från tidningarnas sida gällande, att avvägningen av postavgifterna för tidningar till följd av statsmakternas inställning till pressen hittills skett även från andra synpunkter än de rent affärsmässiga. Tidningarna uttryckte under utredningsarbetet en önskan att en sådan avgiftspolitik även i fort-

sättningen måtte tillämpas. Som skäl härför åberopades bland annat att det på grund av pressens kulturella och politiska betydelse ligger i statens intresse att genom låga postavgifter underlätta tidningarnas spridning. Den ekonomiska situationen är bekymmersam för många tidningar, vilket lett till tidningsfusioner och nedläggning av flera tidningar i landet. Talesmännen för tidningarna underströk att en avsevärd höjning av postavgifterna skulle påskynda denna utveckling. Från samhällets sida bör man göra vad som är möjligt för att förhindra en dylik tendens.

Sedan år 1950 har enligt hos Svenska tidningsutgivareföreningen tillgängliga uppgifter 7 tidningar gått upp i fusion med andra och 36 helt nedlagts, varjämte 4 tidningar tvingats övergå från flerdagars- till endagarsutgivning per vecka. Dessa siffror visar att de senaste årens skärpta kostnadsläge gått mycket hårt ut över tidningarna, och varje ny kostnadsökning betyder ökade risker för de tidningar som finns kvar. Särskilt de små lokalorganen med begränsad spridning och små möjligheter att över ökade intäkter kompensera sig för kostnadsökningarna kommer med den höjning av postavgifterna som nu föreslås i en mycket besvärlig ekonomisk situation. Många av dessa tidningar lever i dag på existensminimum och andra lever under den gränsen, vilket betyder, att deras tillvaro helt är beroende av de årliga ekonomiska tillskott som kan lämnas av partiorganisationer, fackliga eller enskilda intressenter som står bakom dessa tidningsorgan.

Detta ökade tryck på våra tidningar får enligt vår uppfattning ytterst svåra följder för tidningspressen och därmed opinionsbildningen i landet. Vi vill allvarligt ifrågasätta om tidningarna av staten endast kan betraktas som en distributionsvara, som skall beskattas ur enbart fiskaliska synpunkter. För en demokratisk stat måste det vara ett livsintresse att bevara en differentierad och nyanserad press, som är bärare av de olika meningsriktningarna. Likaså måste det för demokratien vara högst betydelsefullt att kunna bevara de små provinstitidningarna och lokalorganen, som mer än några andra speglar opinionen ute i bygderna. Vi har den bestämda uppfattningen att provinstitidningarna i dag är särskilt värdefulla som ett komplement till de stora kollektiverade upplysnings- och propagandamedlen film, radio och TV.

Om »tidningsdöden» skall fortfara och som hittills gå ut över de små lokala tidningsorganen i första hand betyder det att den avspeglning av bygdernas kommunalpolitiska, ekonomiska och kulturella liv, som tidningarna ger, blir mindre rik och mindre nyanserad. Detta betyder att det för våra stora folkrörelser, ideella som politiska, blir allt värre att hålla erforderlig kontakt med medlemmarna och allt svårare att verka för sina betydelsefulla uppgifter. En sådan försämring av samhällets resurser kan inte vara ett statens intresse.

Vi anser oss sålunda icke kunna biträda det i propositionen föreliggande

förslaget om höjning av kostnaderna för tidningsdistributionen, som skulle få en förödande inverkan på tidningarnas redan tidigare hårt ansträngda ekonomi.

Sedan den nu gällande tidningsförordningen utfärdades i början av 1930-talet, har avgifterna för postverkets befordran av tidningar höjts fyra gånger, nämligen vid ingången av åren 1949, 1952, 1953 och 1958. Dessa höjningar har alla betecknats som provisoriska i avvaktan på en fullständig översyn av tidningsförordningen. Att tidningarna accepterat dessa kostnadsökningar visar att tidningarna icke undandragit sig att ge sin del för att fylla statens inkomstbehov. Tidningarna har emellertid på de grunder vi ovan anfört hyst den förhoppningen, att då den slutliga prövningen av avgifterna för postbefordran skulle ske, deras roll i samhället skulle tas i beaktande. Så har nu icke skett och vi kan därför icke biträda Kungl. Maj:ts förslag.

För att de synpunkter vi ovan hävdat på pressens allmänna betydelse i samhället och för den demokratiska staten skall komma till uttryck och ge utslag i form av en icke endast fiskalisk bedömning av uttagningen av avgifter för tidningsbefordran, anser vi det nödvändigt att de i propositionen uppdragna riktlinjerna blir föremål för en översyn av en på parlamentariska grunder sammansatt utredning. Härvid bör hinder icke föreligga för en prövning av huruvida postverket kan tillföras ökade inkomster från andra områden av sin verksamhet. Denna utredning torde kunna arbeta så snabbt att förslag kan föreläggas 1960 års riksdag om slutlig reglering av kostnaderna för tidningsdistributionen.

Med anledning av det sålunda anförda får vi hemställa,

A. att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 94;

B. att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t begära översyn av det i propositionen nr 94 framställda förslaget till ny tidningsförordning genom en på parlamentariska grunder sammansatt utredning, och

att därvid måtte beaktas de synpunkter vi i motionen anfört.

Stockholm den 14 april 1959

Lars Eliasson

i Sundborn

Yngve Hamrin

Einar Gustafsson

i Kårby

Leif Cassel

T. G. von Seth

Olaus Nyberg

Eric Nelander

Anders Pettersson

i Dahl

Wald. Svensson